

РЕЦЕНЗИЯ

от д.и.к.н. Нина Ангелова Дюлгерова,

на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по специалност “Международно право и международни отношения”,

Автор: КРАСИМИР ДОНЧЕВ КАРАКАЧАНОВ

Тема: ВЪНШОПОЛИТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА ВМОРО (1893-1918))

Научен ръководител: доц. д-р Йордан Величков, ЮЗУ „Неофит Рилски”

1. Кратки биографични данни за докторанта.

От 1991 г. Красимир Каракачанов е магистър по история, а от 2011 г. е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Международно право и международни отношения” в Правно-историческия факултет. Владее английски, и руски езици. Дългогодишен председател на ВМОРО. Участвал в многобройни научни конференции и форуми, посветени на историята на македонския въпрос и съвременните проблеми на българската идентичност в Република Македония.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В България македонският въпрос продължава да бъде активен елемент от съвременната дискусия за бъдещето на държавата, проектирано върху неизчистените и нерешени въпроси от миналото. ВМОРО е неизменна част от запазването и отстояването на българската идентичност в края на XIX и началото на XX в. в балканските виалети на Османската империя. Представеният за защита дисертационен труд, посветен на външнополитическата дейност на ВМОРО (1893-1918) е актуален и дисертабилен. Изследването на дипломатическия аспект на Организацията през призмата на Задграничното представителство позволява да се формулира политическия модел, чиято ефективност в изследвания период разкрива и доказва специфичните характеристики на дейност на един

международен субект извън суверенитета каквато е ВМОРО. Това предопределя и целесъобразността на поставените цели и задачи.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд се състои от увода, три глави с по два параграфа, заключение и използвана литература. Структурата на дисертацията е подчинена на изискването да се разкрие в достатъчна степен сложната и динамична дейност на Задграничното представителство на ВМОРО, както и да се открият възможностите и най-вече резултатите от влиянието на неговите представители върху международните процеси, концентрирани в Европейския югоизток най-вече върху македонския въпрос.

В увода са спазени основните изисквания за актуалността на проблема, основният предмет на изследване, основна цел, представени са изворите и историографията, методите на изследване и научно-изследователските задачи.

В **Глава първа** на дисертационния труд в два параграфа се проследява и анализира външнополитическата дейност на ВМОРО от създаването и през 1893 г. до края на Илинденско-Преображенското въстание - 1903 г. Акцентът е поставен върху изследването на процеса на създаване на Задграничното представителство на ВМОРО, чиято специфика се определя ототсъствието на институционална рамка, която да очертае параметрите на дейността му. Анализът на дейността на различните личности, които работят за решаването на българския национален въпрос на политическото и дипломатическото поле, са разкрива широкият спектър от възможности, които максимално се използват за защитата на българската кауза. Чрез богат документален материал докторантът доказва, че ЗП се създадо и като институт за поддържане на непрекъснати връзки и осигуряване на синхрон между ВМОРО и ВМОК, и със съществуващите в България политически партии и организации, и правителствата.

Правилен е изводът, че в резултат на дейността на организацията и на тази най-важна нейна структура – Задграничното представителство европейската дипломация все по-често ще отчита и ще се съобразява с дейността на ЗП и на

ВМОРО като цяло в своите оценки и решения, които ще взема през следващите години.

В първия параграф на **Втора глава** се изследват сложните процеси на преодоляване на вътрешните сътресения, които ВМОРО трябва да решава след неуспешното Илинденско-Преображенско въстание 1903 г. Докторантът изследва процеса на усъвършенстване дейността на ЗП. Правилен е направеният извод, че ако за втори път въпросът за неговия статут и състав се обсъжда в София на 14 октомври 1904 г., то за първи път съществуването на Задграничното представителство е регламентирано официално с устава на ВМОРО, приет по време на работата на Първия общ Рилски конгрес (септември-октомври 1905 г.).

Красимир Каракачанов убедително доказва, че въпросът за външнополитическата (дипломатическата) дейност на ВМОРО през този период е изключително важен за по-нататъшното съществуване на организацията до Младотурската революция (1908 г.), когато тя прекратява временно дейността си.

Важен елемент от легализирането на ВМОРО като правен субект е срещата между задграничните представители на ВМОРО и турското правителство по инициатива на вътрешния министър на Османската империя Мемдух Фаик Мемдух паша. Това е сериозен сигнал, че Високата порта възприема ВМОРО като организация, която не може да бъде елиминирана.

Логичен е изводът, че сериозен успех през изследвания период е еволюционното развитие на правния модел, по който продължава да се изгражда Задграничното представителство в условията на несигурност и ограничени възможности за защита на българската кауза.

Във втория параграф на **Втора глава** се изследва както организационните трудности в дейността на ЗП на ВМОРО, така и дипломатическите демаршове и преговори, които се осъществяват от дипломацията на българската държава.

Съгласна съм с направените изводи в края на втора глава. Действително периодът на реформи в Османската империя, за които най-активно работят политици и дипломати от великите сили, за ВМОРО преминава под знака на теж-

ката и трудна трансформация на излизане от кризата след неуспешното Илинденско-Преображенско въстание. Също така е вярно, че поредицата от конгреси, на които се регламентират функционирането на отделните елементи от революционната система поставят сериозна основа за устойчивата дейност на организацията в следващите още по-трудни години.

Трета глава на дисертационния труд е посветена на **«Дипломацията на ВМОРО по време на войните»**. Това е един от най-тежките периоди от съществуването и дейността на ВМОРО. През него организацията трябва да се възстановява като премине от легално отново в нелегално съществуване и дейност. Изследвайки подробно и детайлно реакцията на дейци на ВМОРО, работещи на дипломатическия фронт в защита на българската кауза, която през балканските войни и Първата световна война претърпява сериозни геополитически трансформации, докторантът доказва, че не външните обстоятелства се оказват много по-силни от саможертвата и подвизите на знайните и незнайни дейци на ВМОРО, отстоявайки българската национална кауза.

Точни са изводите на Красимир Каракачанов, че външнополитическата дейност на ВМОРО се откроява с няколко нестандартни характеристики. Отсъствието на международноправен субект, периодичен синхрон с българските институции, използването на пресата и пропагандната машина очертават специфичната дейност на Задграничното представителство. Неговата дейност се обогатява и институционализира през годините, а натрупаният опит е добра база за дейността на нейните модифицирани след Първата световна война организации.

В **заклучението** в синтезиран вид са представени основните тези на дисертационния труд.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката.

Добре формулираната тема на дисертационния труд носи в себе си позитива на научно-приложната значимост на изследването. Много доброто познаване и използване на многобройните източници и литература, както и огромното

количество фактологичен материал, който дисертантът анализира, спомага за първи път да се изследва дипломатическата дейност на ВМОРО чрез ЗП, а така също да се формулира политическия модел на действащ субект извън суверенитета.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд.

Красимир Каракачанов посочва три самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд. Те са в направлението на научните изследвания на автора и показват задълбоченост и последователност при подготовката и извършването на научноизследователския процес от докторанта, научния му ръководител и обучаващото го звено.

С докторантът нямам съвместни публикации;

6. Автореферат

Авторефератът е разработен съгласно законовите изисквания и съдържа основните проблеми и пътищата за тяхното решаване, посочени в дисертационния труд. Той дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите резултати от докторанта.

7. Критични забележки и препоръки

Дисертационният труд е едно предизвикателство към всичко, което досега е писано за историята и дейността на ВМОРО – класиката в национално-освободителното движение в края на XIX-началото на XX в. Използвайки познати документи, поредица от изследвания и базирайки анализа си върху бурната история на международните отношения през този период Красимир Каракачанов извежда нови акценти и нови резултати. Като препоръка мога да предложа в следващите изследвания да насочи вниманието си върху втория елемент от дихотомията ЗП на ВМОРО – европейска дипломация. Интересен би анализът на оценката на дипломатите на Великите сили конкретно върху дейността на ЗП на ВМОРО.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки направените препоръки дисертационният труд изследва пълно и аргументирано многостранната и динамична дейност на Задграничното представителство на ВМОРО, насочена към защита на българската национална кауза пред държавите от „европейския концерт”. Ясно и фактологично пълно са представени сложните процеси на правно регламентиране на ЗП и формулиране на дипломатическия дискурс на външнополитическия отдел на ВМОРО.

Дисертационният труд съдържа научни и научно-и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилника на ЮЗУ „Неофит Рилски”. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правно-Историческия факултет.

Дисертационният труд показва, че докторантът Красимир Каракачанов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Международно право и международни отношения”.

Това ми дава основание да дам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Красимир Каракачанов по специалност “Международно право и международни отношения”.

20.02.2014 г.

София

Рецензент:

Проф.д.ик.н. Нина Дюлгерова